

DE ROMEINEN KOMEN!!

Voortgezet onderwijs

Vragenlijst Museumzaal Thermenmuseum

1. Namen leerlingen: _____

Naam van de school: _____

Te: _____

Welkom in het Thermenmuseum: De poort naar Romeins Zuid Limburg! Door het badhuis en de museumzaal te bezoeken krijg je een beeld hoe het leven van de Eburonen ingrijpend veranderde, door de komst van de Romeinen. Blijvende veranderingen, waar wij nog dagelijks ons voordeel uit halen! Met behulp van de vragenlijst kom je in aanraking met informatie en oorspronkelijke voorwerpen uit deze belangrijke periode. De voorwerpen zijn vrijwel allemaal in deze omgeving opgegraven. Jouw taak is het om de gestelde vragen zo goed mogelijk te beantwoorden door goed te lezen, te kijken en te overleggen met je groep. Wij wensen je een verrassende kennismaking toe en veel succes!

In de museumzaal hangen banieren met tekst. Er staan ook panelen. Ze zijn genummerd in de hoek rechtsonder. De tentoonstelling heeft zes verschillende onderwerpen. Ieder onderwerp heeft een eigen kleur.

De onderwerpen zijn:

Algemeen: grijs

Huizen: blauw

Platteland: geel

Wegen: groen

Dood en begraven: paars

De stad: rood

Om de opdrachten op te lossen **kijk je goed** en **lees je op de** banieren, de panelen en de tekst in de vitrines. Wees daarbij niet bang om hetgeen je op school hebt geleerd toe te passen bij de beantwoording van de vragen.

GRIJS ALGEMEEN

Toen de Romeinen kwamen.....

In deze streek woonden lang geleden de Eburonen, een Gallische stam. De Eburonen waren voornamelijk boeren. In de 1ste eeuw voor Christus veroverde Julius Caesar veel land en Gallische stammen (je kent vast en zeker Asterix en Obelix; ook Galliërs!).

Hij besliste dat de mensen en het land vanaf de verovering Romeins bezit waren. Vanaf dat moment veranderde alles.

Banier 1

Vraag 1: In deze tentoonstelling staan heel veel voorwerpen uit de tijd van de Romeinen. Waar zijn deze gevonden?

Vraag 2: Hoelang geleden zijn de Romeinen naar Heerlen gekomen?

Vraag 3: Wat maakte Heerlen zo aantrekkelijk voor de Romeinen?

Vraag 4: Hoe is Heerlen volgens jou veranderd door de Romeinse overname?

Kijk in de vitrine

Vraag 5: In deze vitrine zie je munten: Romeins geld uit verschillende perioden. Iedere keizer liet zijn eigen afbeelding op de munten drukken. Welke van de keizers (op de derde plank van boven naar beneden geteld), afgebeeld op deze munten, regeerde als eerste en welke als laatste?

De eerste regerende keizer:

De laatst regerende keizer:

Bekijk banieren 2 t/m 5

Vraag 6: Maak een tijdlijn van de belangrijkste periode uit de Romeinse geschiedenis

1.	2.	3.	4.
----	----	----	----

Beargumenteer waarom je deze gebeurtenissen kiest

Loop door naar

BLAUW HUIZEN

Toen de Romeinen kwamen.....

De huizen van de Eburonen werden gemaakt van hout, wilgentenen, leem en riet. De huizen waren niet zo sterk en gingen snel kapot. De Romeinen bouwden hun huizen liever van steviger materiaal. Zij pasten een heel nieuwe manier van huizen bouwen toe. Ze gebruikten gebakken klei en beton. De Eburonen namen deze manier over.

Op het paneel zie je een afbeelding van een hutje van de bewoners uit deze omgeving. Je ziet ook een Romeinse villa.

Vraag 1: Noem de bouwmaterialen die de oorspronkelijke bewoners van Heerlen en de bouwmaterialen die de Romeinen gebruikten.

Wat is volgens jou het belangrijkste verschil tussen deze materialen en waarom?

Oorspronkelijke bewoners	Romeinen

Verskil: _____

Loop naar de vitrine om de hoek

Kijk in de vitrine bij banier 8.

Vraag 2: Op de bovenste plank van deze vitrine zie je stukjes vensterglas liggen. Had dit glas dezelfde functie als het vensterglas dat wij tegenwoordig gebruiken?

Loop verder naar het huis.

Banier 9

De Romeinen waren andere samenlevingen in hun tijd al ver vooruit.

Wist je bijvoorbeeld dat de Romeinen in hun huizen al vloerverwarming kenden?

In dit huis kun je dat goed zien.

Vraag 3: Wat is de Romeinse naam voor het verwarmingssysteem in dit huis?

Vraag 4: Probeer de werking van dit verwarmingssysteem zo goed mogelijk te omschrijven.

Banier 7

Wist je dat de Romeinen beton hebben uitgevonden?

De kalksteen die in onze streek gevonden werd, was heel erg geschikt om te gebruiken voor het maken van specie. Beton werd onder andere gebruikt om rechte vloeren te maken.

Vraag 5: Hoe zorgden de Romeinen ervoor dat hun beton extra stevig werd?

Vraag 6: Van welk van deze steensoorten zouden de Romeinen muren hebben gebouwd?

Vraag 7: Waarom liet Marcus Sattonius het badhuis van Coriovallum helemaal opknappen?

Banier 10

Kijk in de vitrine tegen de muur.

Toen de Romeinen kwamen veranderde de inrichting van de huizen.

Romeinen hielden wel van luxe en mooie dingen. Zij kenden echter nog geen sfeerverlichting, vloerbedekking etc.

Vraag 8: Noem drie manieren waarop de Romeinen toch voor een mooie inrichting zorgden.

1.

2.

3.

Bij de maquette van het Romeinse badhuis te Lemiers zie je "Schaal 1 à 25" staan.

Vraag 9: Wat betekent dit?

Vraag 10: Probeer eens de echte lengte van dit badhuis te schatten.

Loop verder naar

GEEL PLATTELAND

Paneel 11 Leven op het platteland

De boeren verbouwden eerst net zoveel graan als nodig was voor hun eigen familie. Toen de Romeinen kwamen en zich vestigden waren meer voedingsmiddelen nodig.

Ook was er meer vraag naar wol en leer. De bodem van deze streek was gelukkig heel vruchtbaar. Er kwamen grote graanvelden. Door de verkoop van het graan aan de Romeinen werden de plaatselijke boeren rijk.

Vraag 1: Noem drie redenen waarom de boeren meer graan moesten produceren.

1. _____
2. _____
3. _____

Vraag 2: Welke standen kende de Heerlense samenleving in deze tijd?

Loop naar

Banier 15 (aan de rechterkant)

Lees op de wand. Neem zelf een korreltje spelt uit de glazen pot, pel het schilletje eraf. Je houdt dan 1 graankorrel over. Dat is best veel werk.

Er is een Nederlands spreekwoord dat hierover gaat: de koft van het koren scheiden. Het betekent: het waardeloze van het waardevolle scheiden.

Vraag 3: Welke uitvinding deden de Romeinen om dit karwei te vergemakkelijken?

Vraag 4: Wat is 'puls'? Beschrijf kort hoe de Romeinen dit maakten.

De korrels gingen vervolgens in de maalmolen. Om 1 kg. meel te krijgen (= 1 pak meel) was je één uur aan het werk. Wil je zelf graan malen? Dat kan! Probeer maar.

Vraag 5: Welke steensoort gebruikten de Romeinen om molenstenen van te maken?

Vraag 6: Waar haalden de Romeinen uit Heerlen deze steensoort vandaan?

Loop verder naar de keuken.

Banier 17

Kijk naar het filmpje in de keuken.

Vraag 7: De Romeinen hebben veel nieuwe producten meegebracht.
Wat hoort niet in het rijtje thuis?
Streep het woord door.

Pruimen, aardappelen, kip, olijven, tomaten, wijn, noten.

Lees op de wand:

Romeinen hielden van pittig eten. Ze gebruikten veel kruiden. Op de tafel staan kruiden in potjes. Ruik er maar eens aan en probeer ze te herkennen.

Vraag 8: Wat is 'Garum' en hoe werd dit gemaakt?

Romeinen kookten in hun huis op een open vuur.

Vraag 9: Welke materialen waren erg geschikt voor het maken van stookplaatsen in huis?

en

In de keuken staat een vitrine tegen de muur.

Vraag 10: Welke kleur aardewerk was in deze tijd favoriet voor het maken van tafelservies?

Loop naar

Banier 13

Kijk in de vitrine

Vraag 11: Welke soorten granen verbouwde men toen al in deze streek?

Rechts hangt een grote afbeelding van een boer en zijn vrouw.

Vraag 12: Hoe kun je zien dat het hier om een Romeinse boerderij gaat? Tip: op het gele paneel wordt de ontwikkeling van Germaanse tot Romeinse boerderij beschreven.

Vraag 13: Zie je ook de kinderen van de boer? Wat denk je dat zij overdag deden?

Vraag 14: Achter je staat een vitrine met gereedschappen. Het gereedschap wat de boer vasthoudt ligt ook in deze vitrine. Het is een

Vraag 15: Waarvoor zou de boer dit gereedschap gebruikt kunnen hebben?

Loop verder naar

Banier 12 Veeteelt

Vraag 16: Dieren waren voor de mensen van toen heel erg belangrijk. Weet jij waarom?

Noem 3 redenen.

1.

2.

3.

Vraag 17: In de vitrine ligt op de onderste plank aan de rechterkant een groot voorwerp

(nummer 7). Zie je wat het is? Kijk ook op de banier.

Op deze banier lees je ook over de kleding van de mensen van toen. Op de bovenste plank in de vitrine liggen voorwerpen die hiermee te maken hebben.

Vraag 18: Welke voorwerpen gebruiken we nu nog? Noem er twee.

1.

en

2.

Loop door naar

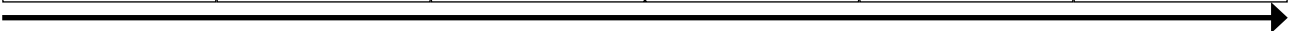
GROEN DE WEGEN

Banier 19 Wegen

Vraag 1: Tegen de muur staat een kopie van de Romeinse weg Via Belgica. Waar is deze weg gevonden en hoe kan het dat de weg zo goed bewaard is gebleven?

Vraag 2: Welke plaatsen werden door de Via Belgica met elkaar verbonden?

--	--	--	--	--	--

Je ziet een schaalmodel van een Romeinse brug. Deze brug komt uit Maastricht en verbindt de beide oevers van de rivier de Maas. Aan weerskanten van de brug ontstonden kleine stadjes, de voorlopers van Maastricht.

Vraag 3: Waarom hebben de Romeinen deze brug gebouwd, denk je? Tip: Als je niet zo bekend bent in Limburg, kijk dan eens naar de kaartjes bij de grijze banieren.

Vraag 4: Loop naar de grote afbeelding van de Via Belgica. Welk gedeelte van de Via Belgica is hier afgebeeld?

Vraag 5: Op de afbeelding zie je zuilen staan boven het gedeelte waar de Via Belgica de Geleenbeek oversteeft. Waarom stonden deze zuilen daar?

Banier 20

Kijk in de vitrine.

Vraag 6: In de vitrine zie je onder andere Romeinse schoenen staan. Welk voorwerpen uit deze vitrine gebruiken we nu nog steeds ?

Loop naar

De mijlpaal

Weet je hoe Romeinen de weg wisten te vinden? Ze gebruikten een stenen paal met tekst erin gebeiteld: een mijlpaal. Op een mijlpaal staat nuttige reisinformatie. Je leest wat de dichtstbijzijnde stad (vicus) is en hoelang de reistijd naar de volgende stad is. Ook lees je welke keizer de weg heeft laten aanleggen.

Vraag 7: Je ziet hier een mijlpaal. Waar is deze mijlpaal gevonden?

Vraag 8: Stel dat je onderweg bent van de ene vicus naar de volgende. Je komt bij de derde mijlpaal aan en leest dat het nog 5 mijl is naar de volgende stad. Hoe groot is de afstand tussen de twee steden?
Schrijf je berekening op:

Vraag 9: Op een mijlpaal lees je dat je nog 4 'milia' moet lopen om bij de volgende vicus te komen. Hoeveel meter is dit?
Schrijf je berekening op:

Loop naar

PAARS DOOD EN BEGRAVEN

Dood en begraven

Wist je dat.....Romeinen dachten dat een mens na de dood aan een nieuw leven begon in de onderwereld. In het nieuwe leven waren de ontvangen geschenken heel nuttig.

De overledenen kregen naast drank en voedsel, keurig bijgezet in serviesgoed, ook persoonlijke bezittingen mee. Zelfs zuigelingen konden hun zuigfles of miniatuur aardewerk als grafgift mee krijgen. Andere grafgiften zijn bronzen en glazen vaatwerk.

Banier 22

Kijk in de vitrine.

Vraag 1: Zoals je op het paarse paneel al hebt kunnen lezen kregen alleen de rijkste Romeinen een grafmonument. In de vitrine voor je staan grafgiften. Op de bovenste plank staat een gezichtsurn. Zou deze uit het graf van een arme of een rijke Romein komen? Waarom denk je dit?

Vraag 2: Zouden de pijpaarden vogeltjes uit het graf van een man of een vrouw komen?

Man Vrouw

Banier 25

Romeinen werden gecremeerd. De asresten gingen in een urn. De urn werd in een askist geplaatst. De Romeinen geloofden dat dit het huis was van de overledene.

Vraag 3: Van wie is deze bijzondere askist?

Vraag 4: Wat zie je allemaal aan de binnenkant van deze askist?

Vraag 5: Wat is een 'tumulus'?

Vraag 6: De stenen askisten zijn klein. Dat komt omdat:

- Mensen veel kleiner waren.
- De as in een urn werd bewaard in een askist.

Banier 27

Wist je dat... de Romeinen erg gelovig waren? Er waren veel goden. Bijvoorbeeld om de wegen te beschermen. Er waren zelfs aparte goden voor bescherming van kruispunten!

Iedere god had een eigen taak.

Vraag 7: Maak de goede combinaties:

De god Mars	beschermt de handel, de reiziger
De god Mercurius	verleent voorspoed op zakelijk/persoonlijk gebied.
De god Fortuna Redux	beschermt het leger

Romeinen droegen een afbeelding van een god in het klein bij zich: een talisman. Het geloof van de Romeinen werd opgelegd aan de bewoners van deze streek.

Kijk op banier 26

Vraag 8: Wie waren de belangrijkste god en godin voor de mensen in deze streek?

Vraag 9: Welke religie hing men in Heerlen aan voor de komst van de Romeinen?

Kijk in de vitrine.

Vraag 10: Hoeveel beeldjes van de god Mercurius zie je in de vitrine?

Loop door naar

ROOD DE STAD

Paneel 28

Door de komst van de Romeinen zijn er steden ontstaan zoals Heerlen en Maastricht. Heerlen heette toen Coriovallum. Voorheen kende men geen steden. De Eburonen woonden in kleine nederzettingen bij elkaar.

Banier 29

In de stad ontmoeten de mensen elkaar in een 'taberna'. In Heerlen zijn er meerdere taberna's geweest: rondom het badhuis van Heerlen zijn veel kruiken, voorraadvaten, drinkbekers en speelstenen gevonden. Romeinen waren gek op gokspelletjes.

Vraag 1: Hoe denk je dat we een taberna nu noemen?

Kijk in de vitrine

Er ligt een spel in de vitrine. Voor het spel liggen speelstenen (nummer 1, 2 en 3).

Vraag 2: De speelstenen zijn van verschillend materiaal gemaakt. Weet jij waarvan?

1.

2.

3.

Kijk in de vitrine en bij banier 31

Kijk eens op de tweede plank. Er staan kinderspullen die in deze streek gevonden zijn: zuigflesjes, mini aardewerk, een kinderzootje en een kleine mantelspeld.

Op de onderste twee planken liggen dakpannen met afdrukken. Tijdens het droogproces, buiten in de zon, is er een dier overheen gelopen.

Vraag 3: Weet jij welk dier?

Een _____

Hoe kun je hieruit afleiden dat de Romeinen waarschijnlijk huisdieren hadden?

Banier 30

Kijk in de vitrine

Vraag 4: Noem enkele beroepen uit deze tijd.

Banier 32

Kijk in de vitrine

Vraag 5: In de vitrine liggen kogels. Hoe werden deze gebruikt?

Vraag 6: Wat is het voorwerp bij nummer 4?

Vraag 7: In deze vitrine ligt een deel van een militair diploma.
Wanneer kreeg een Romeinse soldaat zo'n diploma?

Vraag 8: Wanneer werd je als Romeinse soldaat eervol ontslagen? Welke
beloning kreeg je dan?

Loop naar de

De pottenbakkersoven

Wist je dat Heerlen beroemd was door het serviesgoed van aardewerk? In Heerlen is een bijzondere kleisoort te vinden die wit blijft na het bakken in de oven. Heel speciaal! Er zijn in het centrum van Heerlen heeft zo'n vijftig pottenbakkersovens opgegraven.

Banier 33

Kijk in de vitrine

Vraag 9: Welke soorten aardewerk werden gebakken in Heerlen?
Noem 7 verschillende voorwerpen.

Vraag 10: Welke twee instrumenten waren het belangrijkste voor een Romeinse pottenbakker?

--	--

Banier 35

Vraag 11: Wat is de naam van een beroemde pottenbakker uit Heerlen?

Langs de wand zie je een pottenbakkerswerkplaats van toen. Op het filmpje zie je hoe een pottenbakker te werk gaat.

Achter je staat een zuiltje met een bijzondere kruik.

Vraag 12: Welke inscriptie staat op de kruik en wat betekent deze?

Kijk in de vitrine langs de muur:

In de vitrine staan allemaal mislukte potten en kruiken. Naast het bordje met tekst ligt iets heel bijzonders.

Vraag 13: Het is een klomp klei met een heel speciale afdruk.
Waarom is deze klomp klei zo speciaal?

Vraag 14: Hoe kan het dat de oven van Lucius is ingestort?

Wandplaat

Zo zag Heerlen uit in de tijd dat het nog Coriovallum werd genoemd. Je kunt duidelijk zien dat het een stad was die qua welvaart niet onderdeed voor grote Romeinse steden als Aachen en Keulen.

Vraag 15: Maak de onderstaande zinnen kloppend.

Rechts op de tekening zie je een _____

Linksonder op de tekening wandelt een _____ met een schild.

De grote weg links boven noemen we de _____

In het midden staan marktkraampjes. Er wordt _____ verkocht.

Bonusvragen

Kijk ook eens in de Schatkamer. Achter de zwarte gordijnen staan vier vitrines. In iedere vitrine liggen spullen die in Heerlen en omgeving zijn gevonden:

- Een vitrine met sieraden.
- Een vitrine met glaswerk.
- Een vitrine met mooi aardewerk.
- Een vitrine met voorwerpen van brons.

Kijk in de vitrine met sieraden.

Vraag 1: Welk Nederlands woord, dat we nu nog steeds gebruiken, is afkomstig van de ringen in de linker benedenhoek van de vitrine?

Vraag 2: Onder het rechtse vergrootglas ligt een voorwerp dat we tegenwoordig nog steeds gebruiken. Hoe heet dit voorwerp?

Vraag 3: Van welk dier is de slagtang die rechts in de vitrine hangt afkomstig?

